

DOL OP MOORD & DOODSLAG

Waarom we verslaafd zijn aan gewetenloze criminelen op tv

True crime is een genre dat de laatste jaren steeds populairder wordt, maar waarom houden we er eigenlijk zo van? En wat is nou het állerbeste uit het grote aanbod?

TEKST SARA MADOU

Willem Holleeder, op zijn scooter snorrend door Amsterdam, onder-tussen zijn vrienden, vijanden en familieleden bedreigend: na alle krantenartikelen, nieuwsreportages, columns en tv-optredens (*College Tour!*), hadden we allemaal het idee Nederlands' bekendste crimineel te kennen. Maar toen bracht zijn zus Astrid haar boek *Judas* uit, en bleek het nog veel erger te zijn dan we dachten. Een boek dat niet voor niets een bestseller werd; het sprak

tot de verbeelding, hoe zij ondanks alles nog steeds van haar broer zei te houden. Al lezend zag je de scènes zo voor je. Dat er een serie van werd gemaakt, verbaasde dan ook niemand. Vanaf januari vorig jaar waren de zes afleveringen te zien, met Gijs Naber en zijn nep-neus, Rifka Lodeizen en Minne Koole als soms bijna aandoenlijk jonge Willem. Joram Lürsen, die eerder *Alles is Liefde* (2007) en *Bankier van het Verzet* (2018) maakte, nam de regie voor zijn rekening. En hij heeft wel een idee waarom *Judas* en andere true crime zo'n succes is. "Het zijn vaak heel spannende

verhalen, waar we al iets over gehoord hebben, maar dan via het nieuws. Daar blijft het allemaal feitelijk, terwijl een gedramatiseerde versie je het idee geeft dat je dichterbij de kern van de zaak komt. Ook haakt 't aan bij diepgewortelde angsten: die spannende milieus zijn intrigerend. Je hebt er hopelijk nooit mee te maken gehad en bent er daardoor juist nieuwsgierig naar, maar het is wel zo veilig om het vanaf de bank te bekijken." Het is echter nog lang niet zo makkelijk om van een waargebeurde misdaad een boeiende verfilming te maken. "De kwestie

rondom Holleeder was bijvoorbeeld larger than life, daar kwam zóveel bij kijken," vertelt Lürsen. "Ik vond het met name interessant omdat het geen standaard-verhaal was. Juist doordat je ziet wat criminaliteit voor invloed heeft op de mensen om zo iemand heen. *Stanley H.* had ik bijvoorbeeld niet kunnen maken. Daarin werd de hoofdpersoon als het ware op een voetstuk gezet. Bij zoiets komen allerlei morele dilemma's kijken. Want ga je hem dan mooier, leuker en grappiger

DE REGISSEUR
'Als je die jongens hun gang laat gaan, wordt het alleen maar bloed en ingewanden'

afschilderen dan in het echt, omdat je wilt dat de kijker sympathie heeft voor je hoofdrolspeler? Of maak je er juist een ontzettende lul van, omdat hij allerlei heel nare dingen heeft gedaan? Bij *De Heineken Ontvoering* zag je dat evenwicht ook misgaan, daar belandden ze in een ingewikkelde spagaat. Ik ben sowieso heel zuinig met gewelddadige scènes in mijn eigen producties. Agressie moet altijd in dienst van het verhaal staan. Bovendien kan ik er zelf helemaal niet zo goed tegen. Bij *Bankier van het Verzet* was ik de special effects alleen maar aan het afzwakken; als je die jongens hun gang laat gaan, is het een en al bloed en ingewanden, maar ik wil geweld niet pornografiseren." Hoewel 't ons nu door Netflix en YouTube heel gemakkelijk wordt gemaakt, bestaat de honger naar het delen van gewelddadige verhalen al heel lang. De manier waarop is alleen veranderd. "Vroeger werden de verhalen bij het kampvuur doorgegeven", vertelt Gabry Vanderveen, criminoloog en universitair docent aan de Erasmus Universiteit. "Door de true crimeseries en constante berichtgeving krijgen we tegenwoordig heel veel meer mee over

criminaliteit. We kunnen het zelfs real time volgen." Ook haar collega Janine Janssen, cultureel antropoloog en criminoloog bij Avans Hogescholen en de Open Universiteit, houdt zich bezig met het onderwerp. "Er is een aantal redenen waarom mensen graag naar misdaad kijken op televisie of in de bioscoop. Ten eerste omdat het een nog onbekende wereld is, waar ze op deze manier een kijkje in kunnen krijgen. Nieuwsgierigheid dus. Ten tweede heeft ieder mens ergens de behoefte om slechte

onterechte glamour over snoeiharde misdadigers heen gooien. Joram Lürsen: "Ik wil daar verder niet moreel verheven over gaan doen, maar als maker vraag ik me wel altijd af: waaróm vertel ik dit verhaal? Is het echt interessant of draait het alleen om het geweld? Bij zoiets als *Mocro Maffia* bijvoorbeeld, wat ik overigens heel goed vind, vraag ik me wel af waarom mensen ernaar kijken. Doen ze dat om het geweld te verheerlijken of juist te veroordelen? Of zijn ze daar helemaal niet mee bezig en is het gewoon entertainment? Dat zou ik best weleens onderzocht willen zien." Wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van onze true crime-verslaving laat nog even op zich wachten, maar criminoloog Janine Janssen ziet zeker onderzoeksmogelijkheden: "Ook wat betreft hoe we ons werk interessant kunnen maken voor een breder publiek, want dat doen de makers vaak heel goed. Er zijn series die bijvoorbeeld concepten als voor eigen rechter spelen uitdiepen of een verhaal vertellen over de digitale

DE CRIMINOLOOG
'Ieder mens heeft ergens de behoefte om slechte dingen uit te spoken'

dingen uit te spoken, maar houdt gelukkig het grootste deel van ons zich in door gevoel voor gerechtigheid en zelfbeheersing. Of, zoals criminoloog Hirschi ooit zei: 'We all would if we could.' Je voelt je beter over jezelf, als je een ander ziet die zich niet in wist te houden. Daarnaast kun je als kijker meedoen, meespeuren. Een beetje zoals een voetbalsupporter tijdens een wedstrijd naar het scherm schreeuwt: 'Hoe kun je dat nou doen?'" Maar, zoals altijd, zijn ook hier mensen die wat kritische op- en aanmerkingen hebben. True crime zou aanzetten tot geweld bijvoorbeeld, en ook een laagje

mogelijkheden om daders op te sporen, zoals recent *Don't Fuck with Cats*. Zoiets intrigeert mij als criminoloog enorm." Ze ziet ook nog een ander voordeel van true crime: "Het kan een frisse blik op een oude zaak leveren, waardoor cold cases opeens toch weer een kans krijgen. Al is wel van belang dat de makers écht true blijven en geen dingen verzinnen, veel sterker aanzetten of weglaten voor het effectbejag. En voor de kijkers is het misschien goed om niet té veel misdaad-series te kijken. Want al die ellende kan je wereldbeeld kleuren, zodat je denkt dat er alleen nog maar slechte mensen zijn. Dat is gelukkig niet zo." ►

DE BESTE TRUE CRIME-SERIES

1 DARK ANGEL (2000 - 2002)

GAAT OVER Mary Cotton, de eerste vrouwelijke seriemoordenaar in Groot-Brittannië. In maart 1873 werd ze veroordeeld voor de moord op drie van haar echtgenoten, met als motief het claimen van hun levensverzekeringen.

GOED, WANT Het is een intrigerende zaak én de miniserie heeft maar twee afleveringen, dus je bent er niet je halve leven aan kwijt voordat je weet hoe het precies zit.

Te zien bij de BBC en op dvd

3 AMERICAN CRIME STORY (2016 - NU)

GAAT OVER Een telkens weer andere misdaad, per seizoen. Waar seizoen 1 de praktijken van O.J. Simpson onder de loop nam, ging seizoen 2 over de moord op Gianni Versace. Seizoen 3, Impeachment, gaat over het seks-schandaal rond Bill Clinton en is vanaf september te zien.

GOED, WANT Doordat ieder seizoen een andere zaak wordt opgepakt, duik je er diep in, zonder verveeld te raken.

Te zien op Netflix

2 MINDHUNTER (2017 - NU)

GAAT OVER Hoe in de jaren zeventig voor het eerst psychologisch onderzoek naar seriemoordenaars werd gedaan, toen dat woord zelf nog maar amper bestond.

GOED, WANT Je ziet maar heel weinig crime, wat de serie anders dan anders maakt. In plaats daarvan duik je in het hoofd van de criminelen, via het werk van FBI-agenten die gesprekken met ze voeren.

Te zien op Netflix

4 THE FAMILY (2019)

GAAT OVER Een geheim gezelschap van christelijke mannen, die stiekem veel macht uitoefenen in het Amerikaanse Washington DC.

GOED, WANT Een deel komt uit het brein van de makers, maar het is ook gebaseerd op hardnekkige verhalen over een echte Family. Aanhangers zouden sinds de jaren 30 plannen maken om de wereld te domineren en daarbij samenwerken met politici.

Te zien op Netflix

DE BESTE TRUE CRIME- DOCUMENTAIRES

1 MAKING A MURDERER (2015 - NU)

GAAT OVER een van de bekendste zaken waar we in de true crime kennis mee maakten: de moord op Teresa Halbach. Het bewijs was flinterdun, toch werden Steven Avery en zijn neef Brendan Dassey ervoor veroordeeld.

GOED, WANT Er is een bak research gedaan waar je misselijk van wordt. Vorig jaar verscheen seizoen 2, met updates, nét daarna bekende een man in Wisconsin de moord. Steven en Brendan zitten nog vast, maar we verwachten dit jaar een derde seizoen.

Te zien op Netflix

2 THE STAIRCASE (2004 & 2018)

GAAT OVER Van de trap gevallen of vermoord? Als de vrouw van Michael Peterson wordt gevonden, roept dat allerlei vragen op. Er ontvouwen zich een rechtszaak, gevangenschap en allerlei andere ontwikkelingen die jarenlang voortduren.

GOED, WANT Je wordt voortdurend heen-en-weer geslingerd tussen de overtuiging dat Peterson onschuldig is tot het compleet tegenovergestelde.

Te zien op Netflix

3 LOUIS THEROUX (1998 - NU)

GAAT OVER Een heleboel. Van Miami Mega Jails via By Reason of Insanity tot Dark States Murder in Milwaukee; de beroemde Britse documentaire-maker probeert te achterhalen wat mensen beweegt om tot criminaliteit over te gaan.

GOED, WANT Louis Theroux is een briljante filmmaker. Hij stelt de juiste vragen, weet zelfs de meest geharde crimineel uit de tent te lokken en heeft een geweldig oog voor onderwerpen én de beste details daarvan.

Te zien op NPO

4 THE KEEPERS (2017)

GAAT OVER De moord op een non, in 1969. In het begin, tenminste. Want de docuserie gaat al snel een compleet andere kant op als het beeld ontstaat dat de moord is gepleegd om seksueel misbruik te verhullen.

GOED, WANT Er komt veel aan bod in deze serie, zoals de geloofwaardigheid van herinneringen die op latere leeftijd naar boven komen, tóch verwerken de makers dat duidelijk en meeslepend.

Te zien op Netflix

DE BESTE TRUE CRIME-FILMS

1 ZODIAC (2007)

GAAT OVER De beruchte Zodiac-seriemoordenaar, die brieven schreef naar krantenredacties waarin hij geheime boodschappen had verstopt.

GOED, WANT Je ziet hoe rechercheurs en de pers proberen te achterhalen wie de killer is, wat bloedspannend en zenuwslopend is voor beide partijen.

Te zien op Netflix

3 THE IRISHMAN (2019)

GAAT OVER Frank Sheeran (Robert De Niro), een maffia-huurmoordenaar, die zegt verantwoordelijk te zijn voor de altijd mysterieus gebleven dood van Jimmy Hoffa (Al Pacino)

GOED, WANT De film is gebaseerd op het boek *I Heard You Paint Houses*, van Charles Brandt, dat zegt de waarheid te vertellen. Maar de inmiddels overleden Sheeran is nooit voor de moord veroordeeld, dus zeker weten doen we het niet.

Te zien op Netflix

2 GOODFELLAS (1990)

GAAT OVER Henry Hill (Ray Liotta), die zich langzaam opwerkte binnen de maffia.

GOED, WANT Het is met recht een van de beste maffiafilms te noemen. De film bevat flink wat geweld, dus daar moet je wel tegen kunnen, net als scheldwoorden: lange tijd hield *Goodfellas* het record van de meeste exemplaren in één film (zoals 246 keer 'fuck').

Te zien op Netflix

4 BONNIE AND CLYDE (1967)

GAAT OVER Een legendarisch koppel, dat al schietend en moordend door het land trok.

GOED, WANT Hun verhaal blijft tot de verbeelding spreken en was de inspiratiebron voor vele popculturele verwijzingen (hello, Beyoncé), de originele film moet je gezien hebben.

Te zien op dvd ■